

Bir Tarihi Olayın Açıklanması ile İlgili Sorunlar: Gelibolu'nun Fethi ve Laonikos Chalkokondyles

Ermeneutika Problemata Enos İstorikou Gekonotos:
İ Katalepse tes Kallipoles kai o Laonikos Chalkokondyles

Nicolaos Nicoloudes*

Çev: Ferhan Kırıldökme Mollaoğlu**

Gelibolu'nun 1354 yılında Türkler tarafından fethi hadisesi, İmparator İoannes Kantakouzenos'un hatıraları(Historiai), Nikephoros Gregoras'ın Roma Tarihi(Romaike Historia) ve bir kısım Kısa Kronik'in yanı sıra 15. yüzyıl tarihçileri Doukas ve Laonikos Chalkokondyles'in eserlerinde nakledilmiştir. Bizans İmparatorluğunun tarihinin son yüzyılına damgasını vuran bu olaya sebep olan gelişmeler şu şekilde gerçekleşmişti: iktidarı ele geçirme çabasında olan VI. İoannes Kantakouzenos, Bizans iç savaşının ikinci safhasında (1341–1347) Osmanlı Beyi Orhan ile ittifak yapmak istedi ve bu amaçla kızını Theodora'yı ona eş olarak verdi.¹ Bunun karşılığı olarak Orhan Bey, ertesi yıl büyük oğlu Süleyman'ı bir orduyla birlikte

* Ta İstorika, 16 (Haziran 1992), 41–48 ve Mesaionike Makedonia, Thrake kai Mikra Asia/Ortaçağ'da Makedonya, Trakya ve Anadolu, Athena 2006, s. 123–133 yayımlanmıştır.

** Araş. Gör. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

¹ Evlilik 1346 yılının yaz başında Silivri'de gerçekleşmiştir. Bkz. İ. Kantakouzenos, *Historiai II*, ed. L. Schopen, Bonnae 1838, s. 585–589; N. Gregoras, *Romaike Historia II*, ed. I. Bekker, Bonnae 1855, s. 762–763 (Kantakouzenos'un kızının adının Maria olduğunu kaydetmiştir); L. Chalkokondyles, *Apodeixis Historion I-II*, ed. E. Darko, Budapestini 1922–1927, s. 27; Doukas, *Historia Turcobyzantina (1341–1462)*, ed. V. Grecu, Bucuresti 1958, s. 59–69 (yanlış olarak evliliğin 1346 yılının Ocak ayında gerçekleştiğini kaydetmiştir); D. M. Nicol, *The Byzantine Family of Kantakouzenos*, Washington D.C. 1968, s. 62, 134 ve 136; A. A. Bryer, "Greek Historians on the Turks: The Case of the First Byzantine-Ottoman Marriage", *The Writing of History in the Middle Ages*, Oxford 1981, 471–493.

Kantakouzenos'un safında savaşması için ilk kez Avrupa'ya gönderdi. Bu ittifak, 1350 ve 1352 yıllarında, iç savaşın "resmen" sona ermesinden sonra İoannes Kantakouzenos ve oğlu Mathaios ile V. İoannes Palaiologos arasındaki mücadele sırasında da devam etti.² Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizi'nin Osmanlı ile Bizans toprakları arasında fiziki bir sınır teşkil etmesinden dolayı İoannes Kantakouzenos kendisine sağlanan yardım konusunda daha fazla kolaylık ve sürat elde edebilmek maksadıyla, 1352 yılında Gelibolu yakınındaki Çimpe Kale'sini Süleyman Paşaya geçici bir üs olarak verdi. Ancak Bizans İmparatorluğunun askeri zaafından istifade etmek isteyen Süleyman, Çimpe'yi Bizans topraklarına düzenlediği akınlarda bir üs olarak kullanmaya başladı.

Bilindiği üzere iç savaşın sonrasında İmparatorluğun askeri gücü Süleyman Paşanın uzaklaştırılmasına imkân vermediğinden, 1350 yılından itibaren Bizans'ın siyasal yaşamının düzenleyicisi olan İoannes Kantakouzenos, damadı Orhan Beyden yardım istedi. Anadolu'daki Bizans topraklarını ele geçirdikten sonra (1337) İmparatorluk ile bir barış antlaşması yapan Orhan Bey oğluna bu yönde baskı yaptı ve sonuç olarak Süleyman Paşa 10.000 hyperpyra• karşılığında Çimpe'den geri çekilmeyi kabul etti.³ Orhan Beyin Çimpe'den geri çekilmesi için Süleyman Paşaya baskı yapmış olması, resmi Osmanlı siyasetinin Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizi'nin teşkil ettiği fiziki sınırı iki devlet arasındaki "de facto" sınır olarak tanıma eğiliminde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Aksine Süleyman Paşanın daha yenilikçi unsurlardan oluşan çevresi, "dinsizler" aleyhine her şekilde yayılmayı hedefleyen gazi geleneğine bağlı daha radikal bir eğilimi temsil etmekteydi.

Çimpe'nin teslimiyle ilgili taraflar arasındaki görüşmelerin sonuca yaklaştığı ve üzerinde anlaşılan tutarın ödendiği, 1354 yılının 2 Mart gecesi Trakya'da, başta Gelibolu olmak üzere Yarımada'daki pek çok sahil kentinin surlarının ve çevredeki yapıların yıkılmasına sebep olan güçlü bir deprem oldu. Deprem pek çok kişinin ölümüne neden olduğu gibi, sağ kalanların da Türklerin saldırısından korktukları için evlerine terk etmesine sebep oldu. Süleyman Paşa karşına çıkan bu beklenmedik fırsattan hemen istifade etti. Böylece Çimpe'yi terk etmediği gibi, o sırada bulunduğu Bithynia'nın Biga kentinden ordusu ve yıkılan binaları ve surları yeniden inşa etmeleri için Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelen kalabalık sayıdaki halkı da yanına alarak derhal Gelibolu'ya geçti. Doğal felaketten kaynaklanan yıkıma, bölgeden henüz ayrılmamış olan halkın esir edilmesi ile depremi takip eden

² Kantakouzenos, *Historiai II*, s. 248; Gregoras, *Romaike Historia II*, s. 181; D. M. Nicol, *The Last Centuries of Byzantium*, London 1972, s. 235 ve 245–246.

• İmparator Konstantinos tarafından M.S. 309 yılında tedavüle konulan altın para. (ç.n.)

³ Kantakouzenos, *Historiai II*, s. 276–277.

günlerde yaşanan kötü hava koşulları sebebiyle pek çok insanın ölümü de eklendi.⁴ Bu olaylar karşısında Kantakouzenos, anlaşmaya uyması ve Trakya'daki kentleri terk etmesi için Süleyman Paşayı ikna etmeye çalıştı ve bunun için anlaşmış oldukları tutarın dört katını ödemeyi teklif etti. Fakat Süleyman Paşa Trakya'daki kentleri zorla veya savaş yoluyla almadığını, buraların sakinleri tarafından terk edilmiş bir şekilde Tanrı'nın inayeti sayesinde kendisine verildiğini öne sürerek teklifi red etti. Bunun üzerine Kantakouzenos yeniden Orhan Beyin arabuluculuğuna başvurdu ve iki hükümdar konuyu görüşmek üzere İzmit'te buluşmayı kararlaştırdılar. Kantakouzenos İzmit'e vardığında Orhan Beyin hastalık gerekçesiyle buraya gelmediğini gördü. Böylece İmparator herhangi bir sonuç elde edemeden İstanbul'a geri dönmek zorunda kaldı ve resmen ertelenen görüşme hiçbir zaman gerçekleşmedi.⁵

Söz konusu olaylar, Laonikos Chalkokondyles'in eserinde metnin yanlış anlaşılmasına sebep olacak şekilde son derece kısa ve bölümler halinde verilmiştir. Chalkokondyles, Tarih(Apodeiksis Historion)'inde Süleyman Paşa ve emrindeki ordunun Bizanslılar tarafından Sırp'lara karşı kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca Süleyman Paşanın Trakya'daki akınlarını ve Çimpe'nin ele geçirilmesinden bahsedilmektedir.⁶ Ancak tarihçi olayların kronolojik sırasını karıştırmaktadır. Yani Chalkokondyles'e göre Süleyman Paşa, Stephan Duşan'ın halefleriyle savaşmıştır. Hâlbuki bilindiği üzere Duşan daha geç bir tarihte, 1355 yılının Aralık ayında vefat etmiştir. Yine aynı şekilde Süleyman Paşanın babasının yerine Osmanlı tahtına geçtiğini kabul etmekte ve bunun sonucu olarak Trakya'daki faaliyetlerini bölgede yayılmaya yönelik resmi Osmanlı politikasının kanıtı olarak değerlendirmektedir. Oysa Süleyman Paşa bir av kazası sonucunda 1356 yılının sonunda veya 1357 yılının başında hayatını kaybetmiş, Orhan Bey ise 1362 yılının Mart ayında vefat etmiştir.⁷

Chalkokondyles'in Gelibolu'nun fethine yol açan gelişmeleri naklettiği

⁴ Deprem ve sonuçları için bkz. Gregoras, *Romaïke Historia II*, s. 223–225; Kantakouzenos, *Historiai II*, s. 277–299; P. Schreiner, *Die Byzantinschen Kleinchroniken I Einleitung und Text*, Wien 1975, s. 66, 299, 379, 388, 397, 418, 439, 451, 521; Nicol, *The Last Centuries of Byzantium*, s. 249; E. Zachariadou, “İ katalepse tes Kallipolipoles kai i eirene tou 1357/Gelibolu'nun Fethi ve 1357 Barışı”, *Historia tou Ellenikou Ethnous c. IX*, Athena 1979, s. 144.

⁵ Kantakouzenos, *Historiai II*, s. 279–281.

⁶ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 22–23. Ayrıca bkz. s. 26: “Süleyman Paşa, Gelibolu dışında, Yarımada'daki kentleri ele geçirince buraları Trakya'da hâkimiyet kurmak için düzenlediği akınlarda üs olarak kullanmaya başladı.”

⁷ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 22. Orhan Bey ve Süleyman Paşanın ölümü için bkz. Schreiner, *Die Byzantinschen Kleinchroniken I*, s. 66; Gregoras, *Romaïke Historia II*, s. 560; F. Babinger, *Beitraege zur Frühgeschichte der Türkenherrschaft in Rumelien (14–15 Jahrhundert)*, Brune-Munich-Wienna 1944, s. 45.

esas bölüm bazı soruların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Tarihi gelişmeleri şu ifadelerle anlatmıştır: “Süleyman Paşa, Sırp ve Bulgar kuvvetlerinin kendisine karşı ittifak yaptığını öğrendiğinde, 60.000 drachme karşılında ele geçirmiş olduğu kentleri iade etmek için Helenler ile görüşmelerde bulundu. Ayrıca Helenlere ait Trakya’daki kentleri kuşatmayı bırakacak ve Anadolu’ya geri çekilecekti. Helenler bu durumdan haberdar olduklarında teklifi kabul ettiler ve anlaşma yapmaya hazırlandıkları sırada büyük bir deprem meydana geldi. Deprem sebebiyle kentlerin surları yıkıldı ve Türkler birçoğunu ele geçirdiler. Türkler, kentleri Helenlerden alınca Avrupa’nın hakimi oldular ve karşılık olarak hiçbir teklifi kabul etmediler.”⁸

Chalkokondyles, Sırlar ve Bulgarların Süleyman Paşaya yönelik bir tehdit oluşturduğunu kabul ederken bu görüşünü neye dayandırmaktadır? Neden Süleyman Paşanın rolünü vurguladığı halde, deprem öncesi ve sonrasında taraflar arasındaki görüşmelerde Kantakouzenos’un üstlenmiş olduğu role hiç değinmemektedir?

İlk sorunun cevabı Chalkokondyles’in kaynaklarında ve özellikle de bu kaynaklarda Stephan Duşan devrinde Sırp yayılmacılığının nasıl nakledildiği noktasında aranmalıdır. Anlaşılan Chalkokondyles, Nikephoros Gregoras’ın Roma Tarihi’nde Stephan Duşan ile ilgili naklettiği bilgiden kısmen istifade etmiştir. Bu, Velbujd Savaşı veya Yanya’nın Sırlar tarafından alınmasının anlatımında olduğu gibi, eserin başka noktalarından da anlaşılmaktadır.⁹ Chalkokondyles Mora’da bulunduğu sırada Gregoras’ın eserinden istifade imkânı bulmuş olmalıdır. Çünkü tarihçinin 1447 yılında Mistra’da Georgios Gemistos Plethon’un öğrencisi olduğu ve Gregoras’ın eserinin 1436 yılında Mora’da istinsah edildiği bilinmektedir.¹⁰

Chalkokondyles milliyetçi önyargılardan ve değerlendirmelerden kaçınmak için genel bir çaba sarf etmiş olmasına rağmen, Sırların Bizans için tehdit oluşturduğu kanısına, muhtemelen Gregoras’ın veya diğer Bizans kaynaklarının etkisiyle ulaşmıştır. Diğer taraftan tarihçi, Stephan Duşan devrinde (1331–1355) Sırp Devletinin idari yapısı ve yayılmasıyla ilgili Sırp kaynaklarını veya Bizans topraklarında yaşayan bazı Sırp unsurlarını kaynak olarak kullanmıştır. Eserde çeşitli bölgelerdeki Sırp idarecilerinin isimlerinin nakledilmiş olması, Çirmen Savaşı (1371) ile ilgili anlatım veya I. Kosova Savaşı’nda Sultan I. Murad’ın ölümüyle ilgili Sırp kaynaklarıyla paralel bilgi veriliyor olması bahse konu kaynaklardan istifade edildiğini ortaya koyan temel noktalardır.¹¹ Ayrıca eserde bazı olaylarla ilgili anlatım

⁸ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 30.

⁹ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 20 ve 25.

¹⁰ R. Sabbadini, *Classici e umanisti da codici Ambrosiani*, Florence 1963, s. 20–21; D. A. Zakythinos, *Le Despotat grec de Morée II*, Athena 1953, s. 317.

¹¹ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 25–26, 27–28, 45, 49–50.

Chalkokondyles'in Balkanlar'da seyahat etmiş olduğu sonucuna varmamıza sebep olmaktadır.¹² Muhtemelen Slav kaynaklarında Duşan'ın başarıları mübalağalı bir biçimde nakledilmiştir. Öte yandan tarihçinin söz konusu olayları yaklaşık bir yüzyıl sonra kaleme aldığını ve eserine nihai şeklini vermediğini göz önünde bulundurmanız gerekmektedir.¹³ Tüm bu sebeplerden dolayı Duşan'ın Süleyman Paşa için bir tehdit oluşturduğu yönündeki değerlendirme daha anlaşılır bir hal almaktadır.

Sonuçta her ne kadar Duşan 1354 yılında gücünün doruğunda olsa da onun Türklerle savaşmak gibi bir niyeti yoktu. Çünkü bilindiği üzere aynı yıl içinde İstanbul'a saldırmak için plan yapmaktaydı ve onun ani ölümü sonucunda kent bu saldırıdan kurtulabilmişti. Chalkokondyles, Bulgar Devleti ile ilgili de hatalı bir değerlendirmede bulunmuştur. 15. yüzyıla geldiğinde Bulgar Devleti oldukça zayıflamış ve Osmanlı idaresine geçen ilk Balkan devleti olmuştur.¹⁴

Süleyman Paşanın rolüne yapılan vurgu farklı bir şekilde açıklanabilir. Chalkokondyles'in 1354 yılında Orhan Beyin halen hayatta olduğunu ve Gelibolu'nun fethiyle ilgili gelişmelerin arka planında üstlenmiş olduğu rolü bilmiyor olması muhtemelen Süleyman Paşanın fetihlerine karşın iktidarının son döneminde bulunan Orhan Beyin bir nevi daha "durağan" bir yaşam sürüyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple tarihçi, Süleyman Paşanın Osmanlı tahtına geçtiği kanısına varmıştır. Ancak konuyla ilgili gelişmelerde Kantakouzenos'tan bahsedilmemiş olması daha farklı sebeplere dayanmaktadır. Chalkokondyles'in metni üzerinde yapılacak daha dikkatli bir inceleme yazarın Kantakouzenos'un faaliyetleriyle ilgili iki noktayı karıştırdığı sonucunu ortaya koymaktadır. İlk olarak, Bizans tarafının Çimpe ile ilgili kaygıları ve Trakya'da Türklerin daimi varlığının bölgedeki nüfus açısından doğuracağı sonuçlar. İkinci olarak, Osmanlıların ve özellikle de Süleyman Paşa ve çevresinin Avrupa'da daha fazla ilerlemelerine imkân sağlayacak Trakya sahillerinde daimi bir köprübaşı elde edebilmek için ısrarları.

Hiç şüphesiz Chalkokondyles, Türk akınları ve Osmanlı yayılma modeliyle bağdaşan ikinci noktanın farkındadır. Ancak ilk noktanın gerçek anlamını idrak etmiş değildir çünkü görünürde bir ikilem söz konusudur. Kantakouzenos ilk başta Çimpe'nin Türklere verilmesine onay vermiş fakat

¹² Sultan II. Mehmed'in oğullarının sünnet törenlerinin nakledildiği bölüm için bkz. Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion II*, s. 194–195; D. Kampouroglou, *Oi Chalkokondylai, Monographia/Chalkokondyles'ler, Monografi*, Athena 1926, s. 131.

¹³ Kampouroglou, *Oi Chalkokondylai, Monographia*, s. 148 ve 169; E. Darko, "Zum Leben des Laonikos Chalkokandyles", *BZ*, 24 (1923–1924), 37; G. Moravcsik, *Byzantinoturcica I*, Berlin 1958, s. 393.

¹⁴ 15. yüzyılda Bulgaristan tarihi için bkz. C. Jirecek, *Geschichte der Bulgaren*, Prague 1876.

daha sonra bizzat onların buradan uzaklaştırılması için çaba göstermiştir. Bu durumun açıklanması çok güç değildir. 1352 yılının sonu veya 1353 yılının başlarında Kantakouzenos İmparatorluğun içinde bulunduğu krizin çözüme ulaşması için Çimpe'nin Türklere verilmesini küçük bir taviz olarak değerlendirmekteydi. Bu tarihte Bizanslılar arasındaki popülaritesine kıyasla Kantakouzenos'un Türklere ilişkileri çok iyiydi.¹⁵ Aksine 1354 yılında iktidarı daha güçlü bir şekilde elinde bulundurmaktaydı, fakat Türklerin Trakya'daki faaliyetlerini kontrol etme imkânını yitirmişti. Artık Türkler Anadolu'daki temel üslerine daha az bağımlı hale gelmişlerdi ve her geçen gün Trakya'da daha az direnişle karşılaşmaktaydılar.

Bu noktada Chalkokondyles'in, Nikephoros Gregoras'ın Roma Tarihi'nin yanı sıra İoannes Kantakouzenos'un hatıralarından istifade edip etmediği veya istifade etmiş ise bunun hangi nispette olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Tarihçinin Kantakouzenos'un faaliyetleriyle ilgili nakillerinin bölümler halinde ve eksik bir biçimde olduğu bir gerçektir. Örneğin Chalkokondyles'e göre İmparator III. Andronikos vefatı sırasında Kantakouzenos'u çocuk yaşındaki oğlu İoannes'in naibi ve vasisi tayin etmiştir. Bu bilgi diğer Bizans kaynaklarında nakledilmediği gibi, bilindiği üzere Kantakouzenos tahtı zorla ele geçirmesi yönündeki teklifi reddetmiştir.¹⁶ Aynı şekilde tarihçi, hatalı olarak, Kantakouzenos'un tahttan feragat ederek keşiş olduğu zaman (4 Aralık 1354) Mathaios yerine İosaph¹⁷ adını aldığını kaydetmiştir. Ayrıca Kantakouzenos'un daha önemli bir rol üstlenmiş olduğu Palaiologos Hanedanı üyeleri arasındaki ikinci iç savaş dönemine (1341–1347) ve Gelibolu ile ilgili gelişmelerdeki iştirakine hiç değinmemiştir. Muhtemelen söz konusu hataların ve eksiklerin bir kısmı Chalkokondyles'in eserinin “tamamlanmamış” olmasından kaynaklanmaktadır. Yani muhtemelen Chalkokondyles Kantakouzenos'un hatıralarından haberdardı, fakat Tarih'ini kaleme aldığı sırada bu kaynaktan istifade imkânını bulamamıştı. Özellikle Tarih'in İstanbul'un fethinden bir süre sonra Bizans toprakları dışında muhtemelen Atina veya Girit'te yazıldığı göz önünde bulundurulacak olursa, bu olasılık daha anlaşılır olmaktadır.¹⁸

¹⁵ Nicol, *The Last Centuries of Byzantium*, s. 247.

¹⁶ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, 21; Nicol, *The Byzantine Family of Kantakouzenos*, s. 44.

¹⁷ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 37; Gregoras, *Romaike Historia II*, s. 243–244; Kantakouzenos, *Historiai II*, s. 307; Schreiner, *Die Byzantinschen Kleinchroniken I*, s. 181. Tarihin kesin olarak tespiti için bkz. A. Failer, “Note sur la chronologie du rénge de Jean Cantacuzéne”, *REB*, 29 (1971), 293–302; D. M. Nicol, *Studies in Late Byzantine History and Prosopography*, London 1986, s. 273–274.

¹⁸ Chalkokondyles'in Tarih'ini İstanbul'un fethinden sonra yazmaya başladığı ve tarihçinin ölüm tarihi olarak kabul edilen 1490 yılına kadar devam ettiği kabul edilmektedir. Ş. Baştav,

Chalkokondyles'in eserinin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan soruların cevabı kısmen de olsa, 15. yüzyılda Bizans tarih yazımındaki perspektif değişikliğinde aranmalıdır. Bilindiği üzere, Bizans'ın varlığı boyunca İmparatorluk ve imparatorların çevresine ilişkin hadiseler tarihçilerin bakış açısının odak noktasını teşkil etmiştir. İmparatorluğun küçülmesine ve zayıflamasına karşın söz konusu bakış açısı hiç değişmemiş olsa da, çöküş Bizans tarih yazımında ilgi çekici bir şekilde kendini göstermiştir. Bizans tarihçileri 14. yüzyılın son otuz yılı ve 15. yüzyılın ilk yirmi yılı olmak üzere yaklaşık olarak elli yıllık bir süre için "suskun" kalmışlardır.¹⁹ Bu tarihten sonra İstanbul'un fethine kadar olan dönemde kaleme alınmış İoannes Kananos'un "II. Murad'ın İstanbul Muhasarası Hakkında Bir Eser" ve İoannes Anagnostes'in "Selanik(Thessalonike)'nin Son Zaptı Hakkında Bir Tarih" gibi eserleri ise nispeten daha kısadırlar. Ayrıca 1422 yılında İstanbul'un kuşatılması ve 1430 yılında Selanik'in fethi gibi belirli olayları konu etmektedirler.

İstanbul'un fethi sonucunda ortaya çıkan durum, nihai çöküşe götüren gidişatın tekâmülünün incelenmesine ilişkin bakış açısındaki temel bir değişimi zorunlu kılmıştır. Söz konusu değişim başta Chalkokondyles'in eseri olmak üzere daha az nispete Doukas'ta ve İstanbul'un fethinin nakledildiği bölümü göz önünde bulunduracak olursak Kritoboulos'ta görülmektedir. Bakış açısındaki değişiklik eserlerdeki anlatımın Bizans'ın dâhilinden çevresine ve özellikle de Türk tarafına geçmesiyle ilgilidir ve İmparatorluğun varlığının son yüzyılı boyunca öneminin ve rolünün giderek zayıflamasıyla açıklanmaktadır.

Özellikle Chalkokondyles'te, söz konusu değişim, anlatıma dâhil olan halkların tarihi ve gelenekleriyle ilgili nakillerle müteaddit defalar konu dışına çıkılmış olmasıyla birlikte, eserin sıklet merkezinin Bizans İmparatorluğu cenahından Osmanlı Sultanlarının sarayına kayması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak da devrinin dünya tarihi olarak nitelendirilebilmektedir.²⁰ Bahsedilen hususiyetler on bölümden oluşan

"Die türkische Quellen des Laonikos Chalkondylas", XI. Uluslararası Bizans Kongresi Bildirileri (Münich 1958), Münich 1960, 35; Moravcsik, *Byzantinoturcica I*, 392; Darko, "Zum Leben des Laonikos Chalkokandyles", 35–36. Eserin kaleme alındığı yer ile ilgili Atina (bkz. Darko, "Zum Leben des Laonikos Chalkokandyles", 34–35; Kampouroglou, *Oi Chalkokondylai, Monographia*, s. 128–135, 220–221; Baştav, "Die türkische Quellen des Laonikos Chalkondylas", 34–37) ve Girit (bkz. E. Darko, "Neue Beiträge zur Biographie des Laonikos Chalkokandyles", *BZ*, 27 (1927), 276–285) olmak üzere iki farklı görüş mevcuttur.

¹⁹ 14. ve 15. yüzyıllarda Bizans tarihçileri tarafından çöküşün nasıl algılandığı ile ilgili bkz. I. Sevcenko, "The Decline of Byzantium seen through the eyes of its intellectuals", *Dumbarton Oaks Papers*, 15 (1961), 169–186.

²⁰ Chalkokondyles'in hayatı için bkz. W. Miller, "The Last Athenian Historian: Laonikos Chalkokondyles", *JHS*, 42 (1922), 36–49; Darko, "Zum Leben des Laonikos

Tarih'in 14. yüzyılın büyük bir kısmını kapsayan (1298–1389) ve I. Kosova Savaşı (1389) ile son bulan birinci bölümden itibaren anlaşılmaktadır. Bu dönemin incelenmesi sırasında Chalkokondyles Türk ve Slav boylarının menşei ve yayılması, devlet teşkilatları ve başta Kosova Savaşı olmak üzere iki devlet arasındaki ilişkileri vurgulamaktadır. Söz konusu çerçeve içerisinde Bizans İmparatorluğu, daha ziyade, nakledilenlerin Türk cenahından Sırp cenahına veya aksi yönde geçişini sağlamak amacıyla ikincil ve tamamlayıcı rol oynamaktadır. Böylece Bizans siyasi tarihi bakımından bazı önemli hadiseler ehemmiyetsiz görülmekte veya görmezlikten gelinmektedir. Örneğin ilk iç savaşa (1321–1328) son derece kısa bir şekilde değinilmekte, ikincisi ise, bahsedildiği üzere, hiç konu edilmemektedir.²¹

Bizans İmparatorluğunun 14. yüzyıldaki durumuna ilişkin Chalkokondyles'in sahip olduğu görüşün de muhtemelen bu yaklaşımda etkili olduğu anlaşılmaktadır. II. Andronikos, III. Andronikos ve VI. İoannes Kantakouzenos²² gibi imparatorlarla ilgili olumsuz değerlendirmelerinden hareketle tarihçinin 14. yüzyılda Bizans'ı çürümüş ve çökmüş bir devlet olarak gördüğü sonucunu çıkarmamız mümkündür. Aksine Sırp Devleti ile ilgili farklı bir görüşe sahiptir. Bilhassa Sırp ordusuna ilişkin “savaşta cesur ve kalabalık” gibi olumlu ifadeler ve tanımlamalar kullanılmaktadır.²³ Ancak Sırp Devleti hakkında sahip olduğu bilgi bakış açısını sefeli Bizans tarihçileriyle büyük oranda farklılaştırmamakta ve sonuç olarak bu devlete dair genel ve eksik nakilleri Sırp'ları Çirmen Savaşına (1371) değin Bizans İmparatorluğu için sürekli bir tehdit olarak göstermesine sebep olmaktadır.²⁴ Buna mukabil Chalkokondyles'in 14. yüzyılda Türklere yaklaşımı, Osmanlı Devletinin yapısı ve gelişiminin yanı sıra, Anadolu ve Rumeli'deki Hıristiyan bölgelerine yönelik gerçekleştirilen Türk akınlarını vurgulamayı amaçlamaktadır. Ancak tarihçi tarafından nakledilen tüm olayların muğlak bir zaman çerçevesi içerisinde meydana geliyor olması ve kronolojik

Chalkokandyles”, 29–39; Darko, “Neue Beitrage zur Biographie des Laonikos Chalkokandyles”, 276–285; A. N. Kurat, *Die türkische Prosopographien bei Laonikos Chalkokandyles*, Hamburg 1933; Baştav, “Die türkische Quellen des Laonikos Chalkokandyles”, 35–42.

²¹ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 15.

²² Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 15, 17, 19–20, 22, 25.

²³ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 24.

²⁴ Chalkokondyles, *Apodeiksis Historion I*, s. 20, 23–24, 25, 26–27, 30. Stephan Duşan ve halefleri döneminde Sırp Devleti ile Bizans arasındaki ilişkiler için bkz. G. Soulis, *The Serbs and Byzantium during the Reign of Tsar Stephan Dusan (1331–1355) and his Successors*, Dumbarton Oaks 1984; G. Ostrogorsky, *Problèmes des relations byzantino-serbes au XIVe siècle*, Oxford 1966; C. Jirecek, *Geschichte der Serben I*, Gotta 1911; Nicol, *The Last Centuries of Byzantium*, s. 265–266.

silsilenin sadece nispî bir şekilde, yani çeşitli imparator, sultan veya hükümdarların tahta çıkışı ve bunlar arasındaki muhtemel ilişki söz konusu edilerek sık tekrarlarla belirleniyor olması önem arz etmektedir. Böylelikle Chalkokondyles'in eserine hâkim olan bu yeni bakış açısı ve bunun tarihçi açısından yaratmış olduğu metodolojik zorluklar neticede kendine özgü siyasal ve askeri değişkenleri olan Gelibolu'nun fethi hadisenin yanlış yorumlanmasına sebep olmuş ve bu denli önemli bir kaynak için olumsuz bir nokta teşkil etmiştir.

